

Břeclav, 2.-5. 3. 2000

Odjezd z Prahy 2. 3. v 12. 12 hod. ("Děvín" – R 279) – příjezd v 16. 24

čtvrtek večer (18. 00): Celoživotní zkušenosti s knihou Jób (biblická hodina)

pátek dopoledne (8. 45) Technické myšlení v dalším tisíciletí a globalizace (4. ročník průmyslovky)

pátek dopoledne (10. 45) Globalizace světa (4. ročník gymnázia)

sobota večer (18. 00) Rozum nebo víra? (pro sbor i pro veřejnost)

neděle dopoledne (8. 45) kázání – Job 4,18 a 15,15

neděle dopoledne (10. 00) beseda u kávy: Církev a současné myšlení

odjezd do Prahy 5. 3. ve 13. 06 ("Slovan" – R 276)

(mluví Elifaz Temanský)

17 Zdaliž může člověk spravedlivějším býti než Bůh, aneb muž čistším nad toho, kterýž ho učinil?
18 Ano mezi služebníky jeho není dokonalosti, a při andělích svých zanechal nedostatku. 19 Čím více při těch, kteříž bydlejí v domích hliněných, jejichž základ jest na prachu, a setřítí bývají snáze než mol. 19 Od jitra až do večera stírání bývají, a kdož toho nerozvažují, na věky zahynou. 21 Zdaliž nepomíjí sláva jejich s nimi? Umírají, ale ne v moudrosti. (Kral. 1613) Job 4, 17-21

17 Zdaliž může člověk spravedlivějším býti než

Bůh, aneb muž čistším se *ukázati* nad toho, kterýž ho učinil? 18 Ano mezi služebníky jeho není dokonalosti, a při andělích svých zanechal nedostatku. 19 Čím více při těch, kteříž bydlejí v domích hliněných, jejichžto základ jest na prachu, a setříni bývají snáze než mol. 19 *Kteříž* od jitra až do večera stírání bývají, a kdož *toho* nerozvažují, na věky zahynou. 21 Zdaliž nepomíjí sláva jejich s nimi? Umírají, ale ne v moudrosti. Job 4, 17-21 (Kral. 1579-93)

-

(*mluví Elifaz Temanský*)

¹⁴ *Nebo* což jest člověk, aby se mohl očistiti, aneb spravedliv býti narozený z ženy? ¹⁵ An při svatých jeho není dokonalosti, a nebesa nejsou čistá před očima jeho, ...

(Kral. 1613) Job 15, 14-15

¹⁴ *Nebo* což jest člověk, aby se mohl očistiti, aneb spravedliv býti narozený z ženy? ¹⁵ Ano při svatých jeho není dokonalosti, a nebesa nejsou čistá před očima jeho, ...

(Kral. 1579-93) Job 15, 14-15

¹² Opět stalo se slovo Hospodinovo ke mně, řkoucí: ¹³ Synu člověčí, když by země zhřešila proti mně, dopouštějíc se přestoupení, tehdy vztáhl-li bych ruku svou na ni, a zlámal jí hůl chleba, a poslal bych na ni hlad, a vyhubil z ní lidi i hovada, ¹⁴ By pak *byli* uprostřed ní tito tři muži, Noé, Daniel a Job, oni v spravedlnosti své

vysvobodili by sami sebe, praví Panovník
Hospodin.

Ezech 14, 14

10 Ku příkladu snášení protivenství a
dlouhočekání, bratří moji, vezměte proroky, kteříž
mluvívali ve jménu Páně. 11 Aj, blahoslavíme ty
trpělivé. O trpělivosti Jobově slýchali jste, a
dokonání Páně viděli jste; nebo velmi jest
milosrdný Pán a lítostivý. (Jak 5,11) (Kral. 1579-
93)

Ekumen. překlad Bič

4,17-19: Což je člověk spravedlivější než Bůh,
čistší muž než jeho Učinitel? Nemůže-li věřit
vlastním služebníkům, shledává-li omylnost i na
andělech, tím spíš na těch, kteří přebývají ve
hkliněných domech a svým základem tkví v
prachu+ ty rozmáčkne snadněji než mola.

15, 14-15: Co je člověk? Je snad bez poskrvny?
Což může být spravedlivý, kdo se zrodil z ženy?
Hle, on ani na své svaté nedá a nebesa nejsou v
jeho očích bez poskrvny, [což teprve ohavný a
zvrhlý člověk, který pije podlost jako vodu?]

„Cosi se ke mně přikradlo“ „přepadl mne strach a
třásl jsem se“ (4, 12+ 14)

„jakýsi duch mne míjel, chlupy se mi zježily po
těle“ (15)

Bič: ani nebešťané nejsou dokonalí jako svatí jsou

zřejmě mínění nebeštané nebeský dvůr boží a jeho dvořanstvo (137)

-

jsme pouzí lidé, nemůžeme si uzurpovat nic x máme poslání, musíme přijmout vše jako svůj úkol, povinnost

mnoho jakoby „moudrého“, ale Job tam vidí jakousi nepravost

moc boží to není násilí: člověk není mol, kterého Bůh rozmáčkne, ale je jeho vyvoleným stvořením, pověřeným mnoha úkoly že se na něho někdy sesype utrpení, a že je někdy toho utrpení dokonce příliš, nikdy neznamená, že Bůh člověka opustil nemístný je proto právě onen strach, ono posvátné třesení, onen děs z nočních vidění a z mrákot

to vše nikam dopředu neukazuje, ale člověka znehybňuje, ochromuje

moudrost Jobova je jiného druhu: on spoléhá na to jediné spolehlivé, totiž na Boha, který je nejen jeho stvořitelem, učinitelem, ale který od něho čeká i to, co v něm nestvořil člověk není pro něho jen marionetou

Job z toho však nemá děs, ani když je zavalen utrpením a nařiká přesto vše na něho čeká, od něho čeká ne něco, ale vše: to hlavní není v minulosti, ale v budoucnosti a právě proto odmítá Job rezignaci, odmítá se smířit, ale chce vejít se svým Stvořitelem ve spor, chce mu říkat své pádné důvody a chce naslouchat jeho slovům a

jeho důvodům

Jobova kniha je záznamem o velkých duchovních zápasech Job je jiný obraz toho, co můžeme vyčíst ze zápasu Jákobova

křesťanské poselství příliš zavěsilo Ježíšovu zvěst na jeho smrti místo na životě a na strachu lidí ze smrti, místo na odvaze žít

Jobovi přátelé (zejména Elifaz) žijí se strachem a ze strachu Job žije z víry a z naděje odpovídá to Ježíšovi, který každého z nás vyzývá: neboj se, toliko věř! My jsme se už tolik namluvili o víře, že už pořádně nevíme, že to je opak strachu, a ne nějaké učení, nějaká teorie, soustava teologických dogmat.

I apoštol Pavel se už nechal svést řeckým ideálem vidění, zírání, tedy řeckou teorií, a stavěl vidění nad víru a naději. Ale Abramovo byla za spravedlnost započtena právě víra, s níž se vydal do neznáma. Biblický Job byl přepracován, přeinterpretován do podoby Jobovy jen utrpení je tam (realisticky) přidáno.

Segert Závada

Může být člověk spravedlivější než Elóh a čistší než Stvořitel? Jestliže nedůvěřuje svým služebníkům a nedostatky vidí i na svých andělech, což teprve na těch, co bydlí v domech z hlíny, postavených na základech z prachu? To jsou rozmačkání jako mol, rozdrceni mezi ránem a večerem, a zajdou, aniž si toho někdo povšimne. (15)

Co je to člověk, aby zůstal čist, co je syn ženy, aby byl v právu? Jestliže nevěří ani svým svatým a jeho ořím nejsou čista ani nebesa, jak potom ten, kdo je poskvrněn a zkažen a špatnost pije jako vodu. (39)

-

myšlenka „dokonalosti“ je ovšem řecká

obecná tendence v mýtech: na počátku to vše bylo dokonalé, ale pak se to zkazilo a je to čím dál horší (věk zlatý až kamenný a dřevěný ...)

důraz na víru zakládá nový pohled: vše se má napravovat, zlepšovat, a všichni jsou povoláni, aby se toho aktivně účastnili (nejde to samo, není to žádný automatický proces)

Proto je v Genezi, v líčení stvoření, vzestup od neživého k živému a od rostlin a zvířat k člověku. A člověk není stvořen jako hotový, ale dostává se mu úkolů, je pověřován, poslán, dostává se mu velkého poslání na to Elifaz naprosto zapomíná. Velikost člověka není v tom, jaký je, ale k čemu se cítí povolán, či lépe, k čemu se nechá posílat

Zásadní rozdíl: Elifaz (a přátelé) chápou zbožnost jako založenou na děsu a proto jako útěk před tím, co by se mohlo stát (před budoucností)

Job zdůrazňuje „naději proti naději“, tj. naději tváří v tvář utrpení a smrti ne jako útěk před utrpením a vyhýbání se smrti v tom je jakýmsi předobrazem Ježíšovým, ten také vítězí uprostřed ztroskotání, nikoli

triumfálně

proto říká také Job (13,7): Zdali zastávájíte Boha silného, mluvití máte nepravost? Aneb za něho mluvití máte lest? (8) Zdaliž osobu jeho přijímati budete, a o Boha silného se zasazovati?

Rádl: Bůh je bezbranný, přišel ne v moci, ale v bezmoci, v bezbrannosti. A Bonhoeffer napsal: dospělý člověk (křesťan) musí žít před Bohem bez Boha, rozumějte: bez Boha silného, a kterého by se opíral.

Víra je spoléhání ve směru k tomu, co není, ale co přichází, a co přichází je plně opřítována na budoucnost a do budoucnosti. A to je právě to, co dělí Joba od jeho přátel. Proto tam nejdeme tolik formulací, které vypadají jako rozpory protože my myslíme velmi často jako Jobovi přátelé, ale ne jako Job.

Také Job ví, že nic stvořeného není dokonalé, ale chápe to úplně z jiné strany: co je vlastně dokonalost? To je konec, dokonání. A to je smrt. Skutečná dokonalost je právě nedokonání, je to příležitost, pozvání, výzva k tomu, aby se to vylepšovalo. Řehoř z Nyssy, vůbec řečtí Otcové: nekonečný pokrok, protože Bůh je nekonečný v čase (contra Augustin: je mimo čas, bez času). Budoucnost!!!

Biblická hodina (2. 3. 00, 18. 00)

a) danosti, okolnosti – původní a změna

2,10: Dobré-liž věci toliko bráti budeme od Boha, zlých pak nebudeme přijímati?

Problémy: jsou zlé věci také od Boha? Když se americký (do Ameriky zavlčený) černoch narodil jako otrok, bylo to od Boha? Když malé dítě zemře na leukemii nebo je

zajede automobil, je to od Boha? A jestliže původ zlých věcí je jiný, proč původ dobrých věcí by musel být v Bohu? Proč by nemohly být také šťastné náhody, které na nás neseslal Bůh? Není to příliš jednoduchá, primitivní představa, že všechno, co se děje, je z vůle boží? Má Ježíš pravdu, když mluví o tom, jak se Bůh stará třeba o ptáčky? Job však ví, že Bůh také “naději člověka v nic obrací” – 14,19

b) Jobova žena navrhuje svému muži: Ještě vždy trváš v své upřímosti? Zlořeč Bohu a umři. (2,9) Musíme za tím hledat pozitivní smysl, nikoli pouhé rouhání: k čemu je člověku Bůh? Boha potřebujeme k životu, ve smrti nám není k ničemu. A když ten život už nestojí za to, aby byl žit, můžeme se vzdát Boha stejně jako svého života. Po smrti nám už Bůh přestává být Bohem. (Ostatně Job hned potom “zlořečil dni svému” – 3,1. A sám říká, že ho život mrzí, jeho dny jsou marné, “nebuduť déle živ” – 7,16. A později: “z té duše nenávidím života svého” – 9,21.) Ale právě na tento problém odpovídá vlastně Job na jiném místě: “by mne i zabil, co bych v něho nedoufal?” – 13,15 (smrt je také stvořením, Bůh tedy “zabíjí” – ale je třeba se tázat po smyslu smrti, podobně jako je třeba se tázat na smysl utrpení)

c) Smysl lidského života: “člověk k bídě rodí se” (5,7 – ale to říká Elifaz Témanský!) Tentýž Elifaz také říká: Zdaliž Bohu silnému co prospěšný být může člověk, když sobě nejmoudřeji počíná? 22,2

d) on vyvodí na světlo stín smrti – 12,22

stín smrti musí mít také pozitivní roli – a právě ta pozitivní role musí vyjít na světlo – smrt nemá být vymazána, zrušena – vždyť je také stvořením!

e) jestliže on boží, nemůže zase stavíno býti - 12,14

to však znamená: jestliže člověk má stavět, musí spoléhat na to, že Bůh chce, aby bylo stavěno, i když boření ustavičně hrozí a ustavičně k němu dochází

f) 23, 3-5: "Ó bych věděl, kde ho najít, šel bych až k trůnu jeho. Pořádně bych před ním vedl při svou, a ústa svá naplnil bych důvody. Zvěděl bych, *jakými* slovy by mně odpověděl, a porozuměl bych, co by mi řekl. " 23,6: "Zdaliž by podle veliké síly své rozepři vedl se mnou? Nikoli, nýbrž on sám dal by mi *sílu*. " A právě proto nejde o vzpouru: "Což vždy předce naříkání mé za zpouřu *jmíno bude, ano prve* bída má těžší jest nežli lkání mé?" (23,2)

22,30: "Onť i toho vysvobodí, kterýž není bez viny, vysvobodí, pravím, čistotou rukou tvých. "

g) Job trpí sám za sebe, je to jeho utrpení, ale kupodivu nemyslí v první řadě na toto své utrpení, dokonce ani sám na sebe (27,2): „Živť jest Bůh silný, kterýž zavrhl při mou, a Všemohoucí, kterýž hořkostí naplnil duši mou, [... nebudou mluvíti rtové moji nepravostí“]. A proto: "...já vím, že vykupitel můj živ jest, a že v den nejposlednější nad prachem se postaví“ teprve pak následuje (3): „kteréhož já uzřím sobě, a oči mé spatří jej, a ne jiný“. Právě proto říká Job: „By mne i zabil, což bych v něho nedoufal?“ (13,15). „On sám je spasení mé. " (13,16)

-

Kázání - příprava

Kniha Job má v bibli ve více ohledech zvláštní postavení. Její původní, prastará, předizraelská verze není známa, může být pouze předpokládána. Všechno se zdá nasvědčovat, že do hebrejštiny byla přeložena, ano, spíše přebásněna se zřejmým zdůrazněním této starobylosti a jakési cizí moudrosti (v žádné jiné starozákonní knize není tolik neběžných, ba dokonce "ojedinělých, jakoby cizích" slov, jejichž smyslu někdy není snadno se dopátrat). Hlavní postava, Jób, pochází odněkud z Východu, ze země Ús (poslední odborný překladatel, který poskytl své znalosti překladateli-básníkovi Vilému Závadovi, dnes v Americe žijící profesor Stanislav Segert, mluví o Jobovi jako bohatém a moudrém šejkovi s velkými stády, štedrém k přátelům a laskavém k dětem, žijícím někde na východ od sídel pokolení izraelských); a sama původní verze pochází s velkou pravděpodobností rovněž z Východu (i když někteří mají za to, že kniha byla napsána v Egyptě, neboť autor Egypt znal). Segert upozorňuje, že "podle biblické tradice byla moudrost domovem v Edomu za Mrtvým mořem a dále na východ". Pozoruhodné je, že v díle nejde o souvislé vypravování, nýbrž o rozmluvy, o dialog několika přátel s těžce postiženým Jóbem. Kniha také netvoří organický celek, nebyla ani v podobě, kterou dnes známe, vytvořena jedním autorem ani v jedné době. Třetí kolo rozhovorů je zřejmě neúplné, buď nedokončené nebo bylo něco vypuštěno, na druhé straně tam jsou zapojeny některé velmi pěkné vsuvky (např. píseň o

Moudrosti, která je nepochybně pozdější, kap. 28), a závěr je nápadně slabší, a nejspíš byl "vložen do knihy již v podstatě hotové" (Segert), a vypadá, jako by chtěl "napravit" to, že kniha nemá náležité, uspokojivé řešení předchozích otázek. Výsledek je však potom právě opačný, než jak byl zamýšlen: podivný "happy end", jakýsi zejména pro nás zcela neuspokojivý, divně "šťastný" konec, kdy je jakoby vše napraveno a kdy se Jobovi znovu a v ještě větší míře dostává všeho, co předtím ztratil. Nejde nám však na prvním místě o tyto záležitosti, které jsou vhodné spíše pro odborné, akademické diskuse.

¹ V těch pak dnech přišel Jan Křtitel, káže v zemi Judské, ² a říká: Pokání čiňte, nebo přiblížilo se království nebeské. Mt 3, 1–2

²⁸ Pakliť já Duchem Božím ďábly vymítám, jistě přišloť jest mezi vás království Boží.

Mt 12, 28

¹⁶ Lid, kterýž bydlil v temnostech, viděl světlo veliké, a sedícím v krajině a stínu smrti, světlo vzešlo jim. Mt 4, 16

² *Nebo* lid tento chodě v temnostech, uzří světlo veliké, a bydlícím v zemi stínu smrti světlo zaskví se. Iz 9, 2

¹⁴ Vy jste světlo světa. Nemůžet město na hoře ležící skryto býti. Mt 5, 14

²⁶ Protož nebojte se jich; nebť není nic skrytého, což by nemělo býti zjeveno, ani co tajného, ješto by nemělo zvědíno býti.

²⁷ Což vám pravím ve tmách, pravte na světle, a co v uši slyšíte, hlásejte na domích. Mt 10, 26–27

¹² Ode dnů pak Jana Křtitele až dosavad království nebeské násilí trpí, a to, kteříž

násilí činí, uchvacujf je. Mt 11, 12

⁴³ Protož pravím vám, že bude odjato od vás království Boží, a bude dáno lidu činícímu užitky jeho. Mt 21, 43

¹⁴ Když pak byl vsazen Jan do žaláře, přišel Ježíš do Galilee, káže evangelium království Božího, ¹⁵ a pravě: Že se naplnil čas, a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangelium. Mk 1, 14–15

²⁸ Amen pravím vám, že všickni hříchové odpuštění budou synům lidským, i rouhání, jímž by se rouhali, ²⁹ ale kdo by se rouhal proti Duchu svatému, nemá odpuštění na věky, ale hoden jest věčného odsouzení. Mk 3, 28–29

(podobenství rozsevače) ¹¹ I řekl jim: Vámt jest dáno, znáti tajemství království nebeského, ale těm, kteříž jsou vně, v podobenství to všecko se děje, ¹² aby hledíce hleděli, ale neuzřeli, a slyšice, slyšeli, ale nerozuměli, aby se snad neobrátili, a byli by jim odpuštění hříchové.

Mk 4, 11–12

²² Nebo nic není skrytého, co by nebylo zjeveno; aniž jest co tak ukrytého, aby

najevo nevyšlo. Mk 4, 22

¹² A on vzdech duchem svým, dí: Co pokolení toto znamení hledá? Amen pravím vám: Nebude dáno znamení pokolení tomuto. ¹³ A opustiv je, vstoupil zase na lodi, i plavil se přes *moře*. Mk 8, 12-13

Mt 12, 38

Lk 11, 16

1Kor 1, 22

Břeclav návštěva 2. -5. 3. 00

Technické myšlení v dalším tisíciletí a globalizace

dva problémy: b) základ „techniky“, a)
šíření techniky

a) TECHNÉ = dovednost, „umění“ (umět
něco)

oheň, kovy, kolo, lodě, ale i luk a šípy,
sekyra, nůž atd.

napodobování, též „krádež“ utajovaných
technik (Čína hedvábí) proto patenty

b) jsou i jiné „vynálezy“, ne-technické,
např. vypravování (mýty), ale také pojmy

mýtus x logos, narativita x pojmy

význam Řecka geometrie, matematika
(„počítání“ bylo změněno)

trojúhelníky myšlenkové modely,
konstrukty

otázky způsoby myšlení a myšlenkových
přístupů

globální zřetel je jiný než technický
techniky musí být použito, ale musí být
podřízena celkovější strategii všechno!
„technické“ může být právě tak dobře
použito jako zneužito

-

Globalizace světa

všechny civilizace znamenají překročení hranic nejen domácnosti, ale i vesnice a kmene, dokonce města, posléze dokonce kultů a kultur (např. Řím)

řecká kolonizace neokupační

Makedonci vojensko-mocenské sjednocení Řecka a pak expanze

Řím velkorysost vůči nejrůznějším mýtům, Pantheon

konstantinismus a vytěsňování, posléze pronásledování jiných kultů

pád Říma, Germáni, obnovování v „druhém Římu“

nové pokusy: Napoleon, Hitler, Stalin

není jen vnějšek a vnějšková síla, ale také niterná hloubka

význam řecké filosofie (Platóna, Aristotela) pro myšlenkovou intergaci Evropy

způsob myšlení je spjat se způsobem života

důležitost spoléhání na budoucnost (která „není“, ne která se může odhadovat na základě minulosti)

směřování a vykračování do budoucnosti jako „odpověď“ na výzvy přicházející teď

Víra a/nebo rozum

1. tradiční předsudek: rozum musí víře ustoupit, musí být „obětován“ (sacrificium intellectus)

2. nesprávné chápání obojího, rozumu i víry

3. víra x věřivost, důvěřivost (fiducia)

význam českého termínu při překladu bylo nutno užít slova s jiným původním významem (a ten více & méně stále přetrvává)

už při překladu do řečtiny: křesťané byli od počátku pod vlivem řeckého myšlení

4. Abram vyjití do neznáma (tj. na nic se pevně nevázat) spolehnout se na to, co není

odvaha víry (ne názoru, představy)

5. tato úvaha (a jiné podobné) znamená pokus o pochopení, porozumění vlastní víře

6. rozum porozumění a jeho prostředky (které musí být vědomé, uvědoměné)